

Udklip fra kapitlet Afsluttende betragtninger

ed vægt på perioden 1919-1947. I dag er den internationale leninistiske partikommunisme brudt sammen, og resterne af Danmarks Kommunistiske Parti lever et upåagtet liv, fjernt fra den offentlige politiske scene. Enkelte etpartisy-stemer eksisterer endnu, som i Kina hvor kommunistpartiet i en kompliceret proces præsiderer over en af verdenshistoriens mest eksplosive kapitalistiske udviklinger. Men hvis vi flot ser bort fra disse overlevende regimer, er det ikke mere af vital betydning for befolkningernes aktuelle liv og videre skæbne om partikommunister har *kurs mod demokrati*.

The End of History, som Francis Fukuyama skrev?

Eller vil historien fortsætte og byde på nye overraskelser? Kunne man meningsfuldt forestille sig at demokratiet, tilskyndet af egne løfter om universel frihed og lighed, vil begynde at orientere sig i retning af kommunismens libertære utopia?

Den franske historiker François Furet – i sine modne år betragtet som markant antikommunist⁶⁶⁰ – har i sit vidt udbredte værk fra 1995 om den kommunistiske illusion i det 20. århundrede (*Le passé d'une illusion: essai sur l'idée communiste au XXe siècle*) givet en sønderlemmende kritik af Sovjetkommunismens historie og hele karakter. Men hvad ikke så ofte bemærkes er hans sidste

sætninger i bogens epilog: Han konstaterer at kommunismen (i værket også betegnet bolsjevismen, Sovjetkommunismen, Sovjetverdenen) har tabt helt og aldeles. Som følge heraf er det i Vesten blevet næsten umuligt at forestille sig et andet samfund end det liberalkapitalistiske demokrati. Her står vi da, »dømt til at leve i verden som den er«.

Men denne tilstand er for asketisk og for stridende mod ånden i moderne samfund til at kunne vare ved. »Demokratiet skaber, i kraft af sit væsen, behovet for en verden hinsides borgerskabet og hinsides Kapitalen, en verden hvor et ægte menneskeligt fællesskab kan blomstre.« Demokrati behøver en utopi. Og Sovjetverdenens undergang ændrer ikke det demokratiske behov for samfundsforandring, hvilket efterhånden vil afsvække betydningen af Sovjetkommunismens massive fiasko. Det betyder ikke at Furet øjner en ny chance (læs risiko) for bolsjevisme, leninisme, stalinisme: »Den kommunistiske idé vil ikke rejse sig igen i den form hvori den døde. Den proletariske revolution, marxistisk-leninistisk videnskab, den ideologiske udvælgelse af et parti, et territorium, eller et imperium, er utvivlsomt et kapitel der afsluttedes sammen med Sovjetunionen. At disse i vort århundrede så velkendte figurer forsvinder, indebærer en afslutning på vores tidsalder; det indebærer imidlertid ikke en afslutning på det demokratiske repertoire.«⁶⁶¹

Bogen kan lukkes. Historien står åben.

Noterne til klippet ses nedenfor (fremhævet)

Arbejderhistorie nr. 3 1998, s. 58-62).

656 Madsen1 s. 166.

657 Se Madsen3 s. 11f.

658 Gelius Lund overtog i 1961 Hans Kirks hidtidige hverv med at skrive en ugentlig kommentar (*Ugens Debat*) i partiavisens weekend-udgave. Den her omtalte kommentar bragtes i L&F d. 20.11.1976 under overskriften *Passende svar*. Kommentaren er optrykt i G.Lund4 s. 157-159, det citerede ses s. 157, 159.

659 Se Komm.Prog.76 s. 63f. (kursiveringer i citaterne er programmets). At overgangen til socialisme kunne blive fredelig i Vesteuropa begrundes ibid. side 13-18, og der konkluderes (ibid. s. 18) at »overgangen til socialismen kan foregå uden borgerkrig, som resultatet af en aktiv demokratisk kamp.« DKP's program betitlet *Kommunisternes program* blev vedtaget på partiets 25. kongres 23.-26. september 1976.

660 Francois Furet (1927-1997) var som ung medlem af det dengang meget stærke franske kommunistparti, men ændrede markant indstilling. Furet blev kendt som fremtrædende historiker efter sit indflydelsesrige opgør i 1970'erne med marxistiske tolkninger af den franske revolution, og efter sine omstridte betragtninger om at revolutionære bevægelser bærer kimen til terror og totalitarisme i sig.

661 Se Furet s. 502f. (Værkets engelske 1999-udgave, min overs.).